

ТЕШКО СЕ МЕЊА СВЕСТ ЉУДИ

Љубовија, 14. новембар 1941.

У кући Мике Савића добиомо директиву. Изађосмо из зграде на улицу. Неда Оклопција излази из абаџијске радњице у којој је остао истурени излог украшен „Борбом“. Изнад наслова листа црвеном бојом пише: „Смрт фашизму — Слобода народу!“

Неда махну руком и пита:

— Куда идемо?

— У Врхпоље, Пошивену Ђуприју и Бачевце — одговорих.

Неда се обрадовао и прича како познаје учитељице из Бачеваца. То су, каже, Стана и Маргита, обе су Црногорке, сестре рођене.

Кренусмо ка Врхпољу. Идемо лагано. Причамо о сиромаштву и заосталости Азбуковице. Наиђосмо на групу средовечних сељака, а међу њима се висином истицаше један старац с лулом у руци и седим опуштеним брковима. Чича је набијао дуван у лулу и гледао нас испод ока.

Неко предложи да ту дамо приредбу и сви се брзо сложишмо. Прилазимо групи тврдокорних сељака, натмурених чела и неко их пита да ли желе да им дамо кратку али лепу приредбу.

Један из групе удари лактом сељака поред себе и повика: — Ми би нешто да вас приупитамо, политички, о животу у комуни... И шта би с нашим војводом Миладином у Ужицу? ...

Рекосмо да ћемо о томе после приредбе. Тада старац с лулом прогунђа мрзовољно:

Ајд' да вас чујсмо!

Драгољуб Јовичић раскопча широку војничку блузу, погледа у натуштена чела оељака, испод којих су нас гледале неповерљиве очи, и поче да говори о циљевима партизаноке борбе. Говори о тракторима, комбајнима, животу села.

Међу присутним сељацима мукла тишина.

Запевасмо. У песму се уткаше звуци виолине. Ледена срца се не откравише. Сатиром боцнуомо окупатора, Недића, Псћанца, Љотића. Нисмо изоставили ни војводу Миладина Дринског, лупежа и пијандуру. Сељачка лица се намрштише. Очи под наротушеним челима запали мржња. Ни тежачка мука у Шантићевом „Класију“ не дирну тврда срца.

Прекину! Смо програм.

Тѐрци, жуљсвити дланови не запљескаше.

Кратка тишина, затим граја... Љутити глас старца с лулом надјача гомилиу:

— 'Оћете комунизам, а? Све у комуну, па ко се с ким спетља: отац с ћерком, син с мајком, брат са сестром! Еј, море! То ви оћете!...

Опет је старац гурао дуван у лулу, љутито гутао димове, севао очима и гневно викао. Онда настаде неко кратко домунђавање. Ћутали смо и гледали те људе, те главе које су годинама нуњене лажима. Пустили смо их да кажу све што им је тада било на срцу. Из групе крај пута, над којим се уздицао одроњен брег, иступи плећата људина с кожном капом на проћелавој глави, уперити штап према Јовичићу и поче заједљиво:

— Ти нас лепо излага. Лепо причаш. Имаш пуна уста меда. Мислиш: глуп сељак, загришће комунистичку удицу. Јок, вараш се! Нисмо ми тикве без корена... А теби, ако треба комунизам иди у Русију па вољ' ти с матером јал' са сестром. Тамо ти је комунистички казан. Све ће ти бити потаман. Нас ви, бре, оставите на миру да живимо к'о пре ове ваше буне!...

— Под окупатором! — добаци наш Рака.

— Не дирај ти њега, неће ни он тебе! — надвика све старац с лулом. — Баците ви пушке па кући! Због вас Немци стрељају и пале куће. Баците што пре, док није касно!...

Онај грмаљ с кожном капом још више подиже штап па гласом пуним једа узвикује:

— Ви борци? Нисте Немцима ни за нокат! Кући! Јакако, кући! Нас ће Енглези ослободити. И Америка, море!... Треба само чекати... .

Јесу ли нас они ослободили и од Турака? — пита га наша Викторија, гледајући му право у очи.

— Ти завежи! Дошла си овамо због оних ствари! Јес! Мало ти било тамо у вароши!... — гунђа старац с лулом.

Неда се приближи оној групи сељака под брегом и поче с њима тихо. Азбуковчани начуљише уши. Онај ђидија наби кожную капу на чело и оде забадајући љутито штап у зсмљу. Један из групе сељака, снебивајући се, рече:

— Нама је војвода друкчије причао. Ја сам видео да он ту нешто друго 'оће. Ал' де, стисни петљу па не дај сина у четнике! Веле мобилизација. Наредио краљ и влада. Шта сам могао. Одведоше ми сина...

Остали ћуте. Понеки климне главом. Старац с лулом нервозно уврће опуштене бркове, пуши замишљен и ћути. Неда говори. Најзад старац направи корак напред па се развеза:

— Ама, за све је крив онај што оде! Председник, дабоме! Он ми је у кућу довео војводу Миладина и пунили су ми ову главурду којечим. А ја веровао. Ко велим, људи живе у вароши,

међу ученим људима. С њима су учитељ Пинтарић, па судија Васић. Велим школсвани су људи, знају шта је комуна. А они кркали и пили у мојој кући и лагали ме. Пред ваш напад на Љубовију заклаше ми две свиње и однеше. Кажу да ће краљ свакоме платити по заслугама!..

Причао је старац, а очи му севају. Сви га слушају и не чује се ништа осим његових речи. Најпосле додаде:

— Ви сад извините за трабуњање! И не замерите неписменој глави!...

Драгутизн ДОБРИВОЈЕВИЋ